

Emnenr. 36

Fylke: Møre og Romsdal

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Rindal

Emne: Helsing, fakker og åfferd

Bygdelag: Romundstadbygda

Oppskr. av: Peder Helgetun.

Gard: Helgetun.

(adresse): Rindal

G.nr. 4 Br.nr. 13

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Efter å ha spurt flere gamle folk.

SVAR

Sp. 1. Folk uttrykte ja, ved å nikke, nei uttrykte de med å riste på hode eller slå fra sig med hånden, når de blev rikti forbausert over noe slog de sig på låret.

Sp. 2. Man hilste helst på folk man kjente, men det var holdt for god folkeskikk å hilse på alle og det er likedan fremdeles.

Sp. 3. Det var ingen regel for hvem som skulde hilse først

Sp. 4. Når folk møttes sa de „godt mot“

Sp. 5. Når bygdefolk møttes tok de ikke av sig hatten eller huva, men når man møtte embedsmenn så tok de av sig hatten eller huva, men aller høfligst måtte man vare når man traf prestene, da måtte man ta av sig hatten og gå helt av veien. (Det var en prest her i Rindal for ca 150 år siden, han pluede å gå midt efter veien og når han møtte noen så viftet han med staven og ropte: No veien, av veien, presten kommer! Og da må-

2.
te de ha sig av veien enten det var gående eller kjørende.)

Sp. 6. Jeg har ikke hørt det var noen forskjell på hvorledes man holdt hûva eller hatten.

Sp. 7. Man hilste på samme vis hvorledes man var kledd.

Sp. 8. Det var helst når man traf kjenninger eller slektninger som det var lenge siden man hadde truffet man håndhilste. Man handhilste på barn med til 4-5 år, men man hilste på de mindste barna sist.

Sp. 9. Jeg tror neppe det har været brukt å klappe folk på aksla for å gi uttrykk for vennskap eller glede.

Sp. 10. Jeg tror neppe de tok av sig hatten om de fikk høre kirkeklokkene, men de blev stående andektig å lye. Her i distriktet hører det til sjeldenhetene at man hører kirkeklokkene for det er så lang vei til kirken, men når man hører dem blir folk ennå stående andektig å lye.

Sp. 11. Når folk møtte likferd, tok mennene av sig hatten eller hûva og stod stille og andektig mens de drog forbi. Når man møtte brudfølger, tok man også av sig hûva, men da stod man smilende i veikanten.

Sp. 12. At folk hilste på visse ting eller dyr har jeg aldri hørt fortalt.

Sp. 13. Om morgenen og utover til 10 tiden sa man „gommorn“, fra 10 tiden og til 5 tiden sa man „goddag“ og efter

den tid sa man „godkveld“. Dersom man var i annen manns hus til sengetid, sa hendte det man sa „god-natt“ nar man gikk, men det var sjelden man sa noe til avskjed nar man gikk fra nabogårdene.

Sp. 14. Man ser det ikke som helt usomnelig om noen sier f. eks. „gomorn“ midt på dagen, men man synes ikke det er helt riktig.

Sp. 15. Man plier å svare likedan.

Sp. 16. Man er ikke så nøye med dette nu som før, ordet „morn“ eller „godmorn“ er ikke brukt døgnet rundt av noen her i distriktet.

Sp. 17. Ja, man brukte å hilse med ordene „Guds fred“, „signe arbeidet“, „signe strevet“, „signe kvila“, „signe laget“, „signe maten“. Man bruker alle disse hilsingsuttrykkene den dag i dag sånar som „Guds fred“, og man plier å svare „du ska ha takk“.

Sp. 18. I riktig gammel tid brukte man ofte uttrykkene „Guds dig“ eller „Gud skje dig“ ved tiltale.

Sp. 19. Ja, gjesten vil hilse likedan nar han kommer inn som om han ikke har truffet noen ute.

Sp. 20. Nar man vilde snakke med husfaren alene, ga man sig oftest til å stå ute til det kom ut en eller annen, dersom det var konen som kom ut så spurte man hende om mannen var hjemme, (man sa aldri mannen til konen, men man nemnte ham med

4.
fornavn) og dersom det var nogen av barna som kom ut så sa man: "Er far din hjemme, kanskje jeg får snakke med ham litt." ("Er far din hjemme, kanskje e fe snakke men i lit.")

Det hendte og somme tider at de banket på veggen med staven for å få nogen til å komme ut når de ikke vilde gå inn.

Sp. 21. Før brukte man aldri å banke på døren før man gikk inn, enten gikk man direkte inn eller man ga sig til å stå ute til det kom nogen og bad dem inn, den siste måten var mest brukt. Nu bruker man å banke på døra før man går inn til helt fremmed eller folk man kjenner lite til, men når det er i grannelaget banker man aldri på.

Sp. 22. Når man kom inn så tok man av sig hatten og hilste: "God dag og Guds fred i huset," dersom det var hos fremmede, men når det var i nabolaget så hilste man bare med "god dag" (eller med "god kveld" eller "god morgen" efter hvilken tid det var) og da tok man aldri av sig hatten eller huva.

Sp. 23. Man blev stående ved døra helt til man blev ^{bedet} til å gå fram på å sette sig. ("Du må sjått så du fe silt") Man tok heller ikk av sig huva når man satte sig når det var i nabolaget.

Sp. 24. Når det var hos helt fremmede tok man av sig hatten eller huva

først man kom inn, men var det i gran-
nelaget gikk man i vei og satte sig
med huda på.

Sp. 25. Når det kom folk ut til en som
stod og ventet ved døra sa de, "du må
gje de me inn."

Sp. 26. Det var den forskjellen at det
var en litt høfligere tone som blev brukt
når det var helt fremmede.

Sp. 28. Jeg har ikke hørt noe om at de
bar sig andledes ad om det var helt
fremmede.

Sp. 29. Det var ikke andledes en at man
hilste igjen når de hilste og at man
bad dem sette sig.

Sp. 30. Ved hverdaglige visiter sa man
intet til farvel når man gikk, man
pluede ofte å si: jeg må vel til å se
mig hjem. ("O må vel helst be å sjå
me ham").

Sp. 31. Når man tok avskjed med
noen som skulde ut på en lang reise
og skulde bli borte lenge pluede man
å si: "du må leva så vel da, å så må
du ha god tur." Når man tok avskjed
med noen man trodde man ikke traf
mere i livet, så brukte man ikke så
mange ord, man tok dem i hånden og
sa: "du fe ha takk da."

Sp. 32. Det var ikke skikk å kysse
hverandre til avskjed.

Sp. 34. Nei man hadde ikke andre uttrykk.

Sp. 35. Man brukte ikke å kysse på hånden.

Sp. 36. Det var ikke skikk å kysse på hån-
den hverken for å vise arbeidsighet eller

takksomhet.

Sp. 37. Man brukte heller ikke å kysse sin egen hånd for å gi uttrykk for glede.

Sp. 38. Man sier at de skal gi ham (henne) et "buss".

Sp. 39. Før var det også meget brukt å gni nesen sin mot nesen til småbarn, det kaldte man "å bytte nese".

Sp. 40. Alle voksne kunde "bytte nese" med barna.

Sp. 41. Man brukte ofte å knipse i nesen på barna og da sa man: "no klips e så de nasen".

Sp. 42. Man brukte å legge kjake mot kjake som kjærtegn og det kaldte man "å gi kjek", eller man kaldte det "a flake".

Sp. 43. "Å gi kjek" var gjort både mellom voksne og barn.

Sp. 44. Man kunde bruke uttrykket "til lykke", f. eks. når man traff nyforlovede eller nygifte eller man traf noen som hadde fått et barn nylig, men man brukte mere uttrykket "e må få gratüler." Når man ønsket tillykke eller gratulerte noen plide man å ta dem i hånden.

Sp. 45. Til jul sa man "du må ha god jul," til nyttår "godt nyttår," til andre festdager plide man å si "til lykke med dagen," eller "gratulerer med dagen."

Sp. 46. Ved dødsfall plide man i almindelighet ikke å si noe, man tok dem i hånden og så sorgtung ut.

4

Sp. 47. Man sa bare „takk“ nar man tok imot handen. (ved gratulasjoner og kondolanser).

Sp. 48. Man brukte ikke å takke på vegne av den døde.

Sp. 49. Det var på forskjellige måter man kunde uttrykke vanvyrdena bare ved fakter. Man kunde late som man ikke så ham, eller man brukte en hånlig flir til ham.

Sp. 50. Til folk man kjenner godt bruker man alltid å si „du“ til, „De“ er svart lite brukt. „I“ eller „Ier“ har jeg aldri hørt noe om har varet brukt før her i distriktet.

Sp. 51. Tiltaleordet „han“ blev brukt til presten somme tider før.

Som Dere ser har det varet svart lite brukt å håndhilse her uten nar man traf kjenninger eller slektninger som det var ærvis siden man hadde truffet. Denne del av bygda ligger for sig selv oppe under Trollheimen, men på den andre kanten av Rindal, i Lomunddalen, der håndhilser man både i tide og utide, synes vi, når de treffer folk som de treffer presten hver uke så håndhilser de, den ene skikk har frolig kommet fra Orkdal i Sør-Trøndelag, for det grenser dit.

10116

Tilleggsliste til nr. 36.

Er avskrevet.

Man la ofte for dagen på en skoyeraktig måte sin mening om grannens arbeid

eller adferd og det gjør man fildels ennu.
 Var naboen for snar og sterven med
 arbeidet så plide man ofte å si at han
 farer over det med harralabben („han fer
 e ev de me harralabba“) eller når han
 slutter med halvgjort arbeid da plide
 man å si: det er likesom han har dødd
 fra det („de e lekså han he daua frå
 di“). Dersom noen var litt for vidløftig
 av sig og fandt på for meget spetakkel
 plide snar ofte å si at han var en „gauk“;
 („han e nå så en gauk“). slike uttrykk
 er brukt fremdeles. er
avskrevet

Sp. 1. Jeg har aldri hørt noe om at man
 slo figurer eller noe annet foran den
 som var for sen til å slå, men det
 var anset som en skam å ikke følge
 med i skæren („å bli skærjaggå“)

Sp. 2. Dette er helt fremmed her.

Sp. 3. Det er ikke noen som vet om noe
 sådant her.

Sp. 4. Jeg har ikke hørt noe særlig navn
 på dem som gikk på besøk 1 juledag,
 men det var i hvert fall ikke skikk.

Sp. 5. Til dem som ikke fikk noe nytt
 plagg til jul sa man at han måtte
 sitte på huggestabben i julen.

Sp. 6. De som ikke oppnådde det han
 skulde plide (plier) man å si er en
 „tatt“.